

EKATARINA LEVENTAL KOMT NAAR DE NATIONALE CULTUURDAG VAN MARKANT

‘We zoeken allemaal levenslang naar wie we zijn’

Op 17 november treedt mezzosopraan, harpiste en theatermaker **Ekaterina Levental** (45) op tijdens de Nationale Cultuurdag van Markant. In haar voorstelling *De Grens* blikt ze terug op haar eigen vlucht uit Oezbekistan. “De hunkering om geaccepteerd te worden is bij vluchtelingen heel sterk, maar uiteindelijk is iedereen bezig met graag gezien te worden.”

Tekst Selma Franssen • Foto's Chris Koolmees

In haar indrukwekkende onewomanshow *De Grens* blikt Ekaterina Levental terug op de gevolgen van haar vlucht als 16-jarige uit Oezbekistan, een republiek in de voormalige Sovjet-Unie, naar Nederland. Dit is de tweede voorstelling in een drieluik, gebaseerd op de dagboeken die ze als tiener bijhield. “Als oudste van een gezin van vijf kinderen maakte ik onze vlucht heel bewust mee. Ik was al een jongvolwassene, opgegroeid met een andere thuis en een andere taal. Afscheid moeten nemen van alles wat ik kende, was erg traumatisch. Op die leeftijd relatieveer je bovendien niet zo gemakkelijk”, vertelt Ekaterina. “We kwamen aan in een vluchtelingenkamp en al snel trad ik op als tolk voor mijn ouders en voor andere gezinnen. Zulke verantwoordelijkheden moeten nemen heeft me enorm gevormd.”

VERHALEN DELEN

Hoewel haar vluchtverhaal heel persoonlijk is, is het haast onmogelijk om het drieluik te zien zonder aan de actualiteit te denken. “Toen ik *De Grens* vijf jaar geleden voor het eerst opvoerde, was mijn verhaal geschiedenis. Mijn vlucht is inmiddels 29 jaar geleden – ik ben al lang geen vluchteling meer. Het is een ontzettend pijnlijke confrontatie dat miljoenen mensen dit nu weer meemaken door de oorlog in Oekraïne. Erger nog: op de vlucht zijn is de alledaagse realiteit voor heel veel mensen overal ter wereld. Ik besef nu dat mijn verhaal een universeel verhaal van de mensheid is. Dat heb ik zelf ook niet altijd willen zien.”

In *De Grens* focust Ekaterina op haar zoektocht naar haar eigen identiteit in haar nieuwe thuisland, Nederland. Dat muziek een belangrijk deel van haar leven zou worden, wist ze al van jongs af aan. “Mijn vader werkte in opera en ballettheater. Ik ging vaak mee naar voorstellin-

gen en zat dan vlak bij de harpist, weg te dromen bij al die pracht en schoonheid. Ik hoopte dat ik op een dag via het theater zou kunnen wegvlugten uit de werkelijkheid.” Dat lukte: Ekaterina studeerde zang aan het Koninklijk Conservatorium Den Haag en harp aan de Conservatoria van Enschede, Detmold (Duitsland) en Rotterdam. Voor beide behaalde zij cum laude haar masterdiploma.

Nog steeds omschrijft ze het theater als een baken van veiligheid. En dat terwijl ze in *De Grens* helemaal alleen op het podium staat in een sober decor, met een uiterst intiem verhaal. “Ik moet het doen met mijn eerlijkheid, daarin schuilt ook de kracht van mijn voorstellingen. Door via de kunst zo intensief met mijn verleden bezig te blijven heb ik geleerd mijn pijn in de ogen te kijken. Het delen daarvan is bevrijdend voor anderen.”

Dat mensen zich geraakt voelen in hun eigen levenslange zoektocht naar wie ze zijn, merkt Ekaterina aan de reacties die ze na afloop krijgt. Mensen willen hun eigen verhalen delen met haar en elkaar, soms met tranen in de ogen. “Op het podium mag je laten zien wat je in het dagelijks leven minder mag tonen. Hoe meer je onthult, hoe intenser het contact met het publiek achteraf verloopt. In onze kwetsbaarheid en zwakte zijn we allemaal gelijk en herkennen we elkaar. Dat werkt verbindend. Ik wil geen vrijblijvend entertainment maken, maar mijzelf en mijn publiek doen groeien. Dat is het mooiste wat er bestaat. Als dat lukt, voel ik me een gezegend mens.”

Je hoeft geen vluchteling te zijn om jezelf te herkennen in de voorstelling, want we hebben allemaal onze trauma's en iedereen kent het gevoel er niet bij te horen, zegt Ekaterina. “Als vluchteling ben je niet welkom op de plek waar je opgroeide. In het aankomstland moet je ook weer bewijzen dat je het recht hebt er te mogen zijn. Niemand wil je. De hunkering om geaccepteerd te worden is bij vluchtelingen heel sterk, maar uiteindelijk is iedereen in mindere of meerdere mate bezig met graag gezien worden. Mijn voorstellingen zijn een spiegel voor mezelf: in hoeverre ben ik als 45-jarige nog steeds bezig mezelf te bewijzen ten opzichte van anderen?”

‘Door via kunst zo intensief met mijn verleden bezig te blijven leerde ik mijn pijn in de ogen te kijken’

Dat het zoeken naar wat ons verbindt ook mogelijk is zonder podium, ontdekte de kunstenares tijdens de coronacrisis. “Het was een zware periode, waarin al mijn zekerheden wegvielen. Zo lang nauwelijks kunnen optreden was een les in nederigheid, die me dwong te kijken naar mijn zwaktes. Zonder podium moest ik op zoek naar andere manieren om me met mensen verbinden”, vertelt Ekaterina. Om te

'Ik weiger mezelf en vluchtelingen in het algemeen zonder meer als slachtoffers te zien'

herbronnen huurde ze tijdens de crisis een chaletje op een kampeerterrein in het oosten van Nederland. Daar raakte ze in gesprek met haar tijdelijke burens. Ze botste daarbij op uitgesproken vooroordelen over vluchtelingen. Toch lukte het om fijne, respectvolle gesprekken met elkaar te voeren. "Ik leerde er op een kleinschaligere manier te luisteren en verbinding te zoeken, met zeer uiteenlopende mensen. Het is bijzonder om te zien wat er ge-

beurt wanneer je je echt openstelt voor anderen. Elkaars verschillende meningen erkennen en vervolgens nuance vinden, daarin zit kracht. Onze maatschappij is enorm gepolariseerd, maar ik ben ervan overtuigd dat we de capaciteit hebben om uit onze bubbel te komen."

HUMOR

Gelukkig kan er weer opgetreden worden en Ekaterina heeft een drukke periode voor de boeg, waarin ze het autobiografische drieluik *De Weg, De Grens* en *Schoppenvrouw* in heel Nederland en Vlaanderen opvoert. De voorstellingen –

die je onafhankelijk van elkaar kan zien – zijn doorspekt met dans en muziek, wat het verhaal van Ekaterina nog meer binnen doet komen. Deze combinatie van disciplines zorgt voor ontroerende en confronterende momenten, maar humor en hoop zijn nooit veraf. "Humor is voor mij heel belangrijk, anders wordt het wel heel somber", zegt Ekaterina lachend. "Bovendien weiger ik mezelf en vluchtelingen in het algemeen zonder meer als slachtoffers te zien. Ik voel me rijk met de ervaringen die het leven me voorgeschoteld heeft; ik heb geleerd kracht te halen uit humor. In *De Grens* zie je geen zielig meisje, maar een onewomanshow."

Deze daadkracht blijkt ook uit de manier waarop de voorstellingen tot stand komen. Samen met haar partner Chris Koolmees ontwikkelt Ekaterina onder de naam LEKS Compagnie verschillende muziektheaterprojecten. Het duo werkt zonder subsidie, wat betekent dat ze net zo lang aan een voorstelling werken totdat zij vinden dat die af is. "We maken het onszelf niet gemakkelijk en blijven jarenlang aan de voorstellingen schaven. We willen kwaliteit bieden op het hoogste niveau aan een zo breed mogelijk publiek", zegt Ekaterina.

Hoe is het om samen met je partner zo intensief te werken aan een voorstelling die over je eigen leven gaat? "Samen werken en wonen is enorm complex – want wij zien ook niet altijd meer waar ons privéleven begint en ons werk eindigt," zegt Ekaterina. "Tegelijk heeft het ook een ongelooflijk romantische kant. We doen alles zelf en spreken voortdurend over de voorstellingen. De eindeloze gesprekken zorgen voor een boeiende relatie. Chris weet alles van mij – het samenwerken creëert een enorme verbondenheid. De rode draad uit mijn voorstellingen loopt zo ook door onze relatie heen: het verlangen om gezien te worden en geliefd te zijn zoals je bent." ■

